

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ตลาดและความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคในตลาดกลุ่มเป้าหมายหลักสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปและสร้างคัสเตอร์วิสาหกิจลำไยแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแต่ละกลุ่ม 2) วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานที่มีอุปสงค์เป็นตัวขับเคลื่อนที่เชื่อมโยงข้อมูลจากตลาดต่างประเทศมายังวิสาหกิจชุมชนลำไยแปรรูปเพื่อขจัดความสับสนหรือความสูญเปล่าในระบบการค้าต่างประเทศ 3) สร้างคัสเตอร์วิสาหกิจชุมชนลำไยแปรรูปที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องสู่การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันธุรกิจลำไยและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมายหลัก และ 4) ออกแบบระบบการจัดการคัสเตอร์วิสาหกิจชุมชนลำไยแปรรูปตลอดห่วงโซ่อุปทานตลาดต่างประเทศ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงเปรียบเทียบ การวิเคราะห์แบบจำลอง BCG การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยใช้ 5 Forces แบบจำลองเพชร ทฤษฎีเกม การวิเคราะห์ตามลำดับขั้น การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งที่ประเทศไทยส่งออกส่วนใหญ่ มี 2 ลักษณะ คือ ลำไยอบแห้งแบบหึ่งเปลือก และลำไยอบแห้งเฉพาะเนื้อ ในปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังประเทศเวียดนามมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาคือประเทศจีน คิดเป็นร้อยละ 40 สำหรับการวิเคราะห์ตลาดพบว่าประเทศที่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงและอัตราการขยายตัวของตลาดสูง ได้แก่ฮ่องกง เนเธอร์แลนด์ เมียนมา และสิงคโปร์ ซึ่งต้องรักษาตลาดที่มีการเติบโตสูงและต่อสู้กับคู่แข่งที่จะเข้ามาแข่งขัน ส่วนประเทศที่มีส่วนแบ่งการตลาดต่ำแต่อัตราการขยายตัวของตลาดสูงคือแคนาดา ซึ่งควรหาวิธีเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด สำหรับประเทศที่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงแต่อัตราการขยายตัวของตลาดต่ำได้แก่ จีน เวียดนาม เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ซึ่งต้องรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้ให้นานที่สุด และประเทศกลุ่มตลาดศักยภาพใหม่ที่น่าสนใจได้แก่ อเมริกาเหนือลาติน อเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และอินเดีย

ด้านผลการคัดเลือกรูปแบบการจัดการคัสเตอร์ลำไยแปรรูปโดยใช้ทฤษฎีเกมพบว่า การรวมกลุ่มแบบคัสเตอร์จะช่วยให้วิสาหกิจลำไยแปรรูปอินทรีย์ วิสาหกิจลำไยแปรรูป GI วิสาหกิจลำไยแปรรูปคุณภาพได้รับกำไรสูงสุดและทำให้อรรถประโยชน์ของกลุ่มสูงขึ้น และในส่วนของทางเลือกรูปแบบการจัดการคัสเตอร์ลำไยแปรรูปเพื่อการส่งออก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตามลำดับขั้น หรือ AHP จากผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการคัดเลือกสมาชิกของเครือข่ายคัสเตอร์ รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของคัสเตอร์ลำไยแปรรูปอินทรีย์ คือการรับสมัครโดยมีการกลั่นกรอง รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของคัสเตอร์ลำไยแปรรูป GI คือการรับสมัครโดยมีพันธสัญญา และรูปแบบการ

จัดการที่เหมาะสมของคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปคุณภาพ คือการรับสมัครโดยอิสระตามความสมัครใจ ด้านการจัดการด้านการผลิตและการตลาด พบว่ารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปอินทรีย์และคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปคุณภาพ คือการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของคลัสเตอร์ลำไยแปรรูป GI คือการทำพันธสัญญาระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย ด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่ารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปอินทรีย์ คือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้/แหล่งศึกษาดูงาน ในขณะที่คลัสเตอร์ลำไยแปรรูป GI และคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปคุณภาพ คือการจัดทำคู่มือ/หลักสูตร และด้านการจัดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พบว่ารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของทั้ง 3 คลัสเตอร์ คือการจัดการประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของลำไยแปรรูปพบว่า มีจุดแข็งคือการทำเกษตรแบบอินทรีย์ถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเอง และเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่รัฐควรให้การส่งเสริมเกษตรกรให้เห็นมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์มากขึ้น สำหรับจุดอ่อนจากการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน พบว่าอุปสรรคหลักในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีน คือการมีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาเป็นตัวกลาง และปัญหาเรื่องมาตรฐานการผลิตของเกษตรกร จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานนำมาสู่ยุทธศาสตร์และแผนดำเนินงานคลัสเตอร์แต่ละกลุ่ม โดยคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปอินทรีย์มีแผนการดำเนินงานที่สำคัญ คือการสร้างเครือข่ายและขยายกำลังการผลิตของลำไยอินทรีย์ คลัสเตอร์ลำไยแปรรูป GI มีแผนการดำเนินงานที่สำคัญคือการพัฒนาเทคโนโลยีเตาอบและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ลำไย GI เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น และคลัสเตอร์ลำไยแปรรูปคุณภาพมีแผนการดำเนินงานที่สำคัญคือ การเพิ่มคุณภาพของวัตถุดิบให้ได้รับมาตรฐาน GAP

คำสำคัญ: คลัสเตอร์อุตสาหกรรม, ลำไยแปรรูปอินทรีย์, ลำไยแปรรูป GI, ลำไยแปรรูปคุณภาพ, รูปแบบการจัดการคลัสเตอร์

Abstract

The purposes of this research are to 1) analyze the market situation and the actual needs of consumers in the main target market for a guideline to develop and increase the value of processed longan products, and create a cluster of processed longan enterprises under the needs of each market segment, 2) analyze demand-driven supply chains, linked data from international markets to processed longan community enterprises to eliminate wastage or prodigality in the international trade system, 3) create the industrial clusters of processed longan community enterprises that focus on the involvement of stakeholders to increase the capability of competition in the longan business and able to respond to the demands of the main target market, and 4) design management systems for the cluster of processed longan community enterprises throughout the international market supply chain. The descriptive statistics analysis, content analysis, BCG models, five forces model, diamond model, game theory, the analytical hierarchy process (AHP), SWOT analysis and TOWS matrix are used as the tools for analyzing.

The results showed that most of the dried longan products exported from Thailand are 2 types, which are dried longan with peel and dried longan flesh. In 2018, 56.5% of dried longan was exported to Vietnam, followed by China 40%. For the market analysis, it is found that countries with high market share and high growth rates, such as Hong Kong, Netherlands, Myanmar, and Singapore must maintain high growth markets and fight with competitors to compete. For countries with a low market share but a high growth rate, Canada should find a way to increase market share. For countries with a high market share but low growth rates such as China, Vietnam, South Korea, Malaysia, and Indonesia must maintain the market share as long as possible. And countries with potential new markets such as the North America, Latin America, France, Germany, United Arab Emirates, and India.

The results of processed longan cluster management model selection by game theory found that the clustering will aid the organic processing longan enterprises, geographical indication (GI) processing longan enterprises, quality processing longan enterprises gets the maximum profit and increases the utility of the group. The result

of processed longan cluster management model for export by using AHP technique found that in member selection model of cluster aspect, the appropriate management model for organic processing longan enterprises is the recruitment with moderation, while for the GI processing longan enterprises is the recruitment with contract farming, and for the quality processing longan enterprises is the free recruitment on a voluntary basis. In terms of production and marketing management, the reasonable management model for the organic processing longan enterprises and quality processing longan enterprises are information sharing, while the GI processing longan enterprises is making the contract farming between buyers and sellers. Considering the knowledge management and technology transferring, the proper management model for the organic processing longan enterprises is the establishment of a learning center/study sites, while GI processing longan enterprises and quality processing longan enterprises are preparation of manuals/training courses. In view of monitoring management and performance evaluation perspective, the appropriate model of all three enterprises are the organizing a meeting to monitor and evaluate the performance.

According to the analysis on the capacity of processed longan competition found that the strength is organic farming, which is considered to create value-added. The weaknesses are the problem of intermediary and production standards of farmers. The study of the supply chain leads to each cluster strategy and action plan. Consisting of organic processed longan cluster, GI processed longan cluster, and quality processed longan cluster. The organic processed longan cluster has an important operational plan which is to create a network and expand the production capacity of organic longan. For GI processed longan cluster operational plan is the development of oven technology and public relations for the GI longan products to be known. The operational plan for quality processed longan is increasing the quality of raw materials to meet GAP standards.

Keywords: Industrial cluster, Organic processing longan, GI processing longan, Quality processing longan, Cluster management model